

Ordforklaringer:

- **Asyl:** Vuggestue. Arbejdere havde for det meste ikke råd til at betale for børnepasning og var derfor afhængige af at naboer og familie kunne holde øje med børnene, mens forældrene arbejdede
- **Faglært arbejder:** En faglært arbejder har stået i mesterlære i et håndværksfag, som f. eks. væver eller snedker, og har modtaget svendebrev som bevis på, hvad han kan. På grund af hans uddannelse, får han mere i løn end en ufaglært arbejder
- **Industrialisering:** En samfundsudvikling, hvor de håndværksmæssige produktionsformer afløses af maskinel forarbejdning og mekanisk kraft. I stedet for at en person skaber hele produktet, er produktionen nu delt op og arbejdet foretages i specialiserede delprocesser.
- **Kapitalisme:** Samfundsøkonomisk system, der er baseret på privat ejendomsret og markedsøkonomi
- **Konservatisme:** Politisk ideologi, hvis tese er, at mennesker er født forskellige, og derfor skal have forskellige roller. Nogle er født til at arbejde for andre, andre til at styre andre. At kæmpe mod disse roller er et brud på den naturlige orden.
- **Liberalisme:** Politisk ideologi, hvis tese er, at alle mennesker har ret til at udnytte sit potentiale uden at tage ansvar for andre. Det enkelte menneske har en række naturlige rettigheder, f.eks. retten til liv, frihed og ejendom, som det er fællesskabets, konkret statens, opgave at respektere og beskytte.
- **Den liberale leder:** Dette er datidens nye type virksomhedsleder, der bruger kapitalismen og industrialiseringen til at skabe enorme formuer ved at indgå partnerskaber, opkøbe og sælge virksomheder med henblik på mest mulig profit.
Den liberale leder kan godt se logikken i at arbejderne organiserer sig, for enhver må pleje sine egne interesser bedst muligt, men fagbevægelsen er for dem også ufrihed og tvang overfor individet, fordi arbejderbevægelsen udviklede sig så altomfattende, og der blev ydet pression mod de arbejdere, der ikke meldte sig under de røde faner.
Den liberale leder ser ikke sig selv som "fader" for arbejderne, men som organisator, og vil kun have en interesse i at oprette skoler og kantiner på fabriksområderne, hvis det beviseligt kan øge produktiviteten. Gør det ikke det, så er det ikke tiltag, med formål i. I modsætning til de konservative, vurderer den liberale leder ikke at have et socialt ansvar overfor sine ansatte.
- **Lock-out:** At arbejdsgivere nægter at lade deres ansatte gå på arbejde (og dermed indtjene løn) i sympati med andre arbejdsgivere, der er udsat for strejker
- **Selfactor:** Stor mekanisk, næsten selvkørende, spindemaskine. Maskinen kræver ikke faglært arbejdskraft, og var typisk bemandede med børn og kvinder.
- **September-forliget, 1899:**
I 1899 blev en lille snedkerstrejke starten på den hidtil største arbejdskonflikt i Danmark. På dette tidspunkt havde fagforbundene fået mere magt, end Dansk Arbejdsgiverforening (DA) syntes om,

og situationen tilspidsedes hen over sommeren. DA reagerede på strejken ved at lock-oute i alt 40.000 arbejdere (dvs. forbyde dem adgang til deres arbejde), hvorefter situationen for alvor gik i hårdknude. Den langvarige mangel på indtægt skabte hungerslignende forhold blandt de lock-outede arbejdere. Dette betød, at andre befolkningsgrupper fik øjnene op for arbejdernes situation, og den offentlige stemning vendte sig delvist imod arbejdsgiverforeningen. Regeringen gik ind i konflikten og i september samme år, blev et forlig underskrevet mellem DA og DSF. September-forliget kaldes i dag "Arbejdsmarkedets Grundlov", fordi vi i dag stadig grundlæggende følger de regler, der blev accepteret ved dette forlig. Forliget forpligter arbejdsgiver og arbejder til at finde løsninger på konflikter i fællesskab. Systemet med overenskomster, som forhandles mellem arbejdsmarkedets parter, og regler for varsling af konflikter og strejker, bruges stadig den dag i dag

- **Skruebrækker:** "En skrue" er et gammelt udtryk for strejke. En skruebrækker er dermed en arbejder, der foretager arbejde i en virksomhed, hvis arbejdere er i strejke, og dermed ødelægger effekten af de andre arbejders arbejdsstop
- **Social-Demokraten:** Arbejderbevægelsens avis
- **Socialisme:** Økonomisk og politisk ideologi, hvis mål, i grove træk, er et samfund, hvor der i modsætning til kapitalismens samfund ikke er privat ejendomsret til fabrikker og lignende. I stedet skal samfundets samlede produktion og distribution varetages kollektivt
- **Strejke:** At en virksomheds ansatte stopper arbejdet i protest

- **Den store tekstilstrejke i 1905**

I 1905 brød en landsdækkende strejke ud i tekstilindustrien – også i Brede.

Overenskomsten mellem Textilfabrikantforeningen og Dansk Textilarbejderforbund er udløbet, og en ny skal forhandles på plads for de kommende år. Halvdelen af fabrikkerne er organiserede på dette tidspunkt.

Under forhandlingerne kræver Textilfabrikantforeningen, at arbejderne skal betjene 3-4 væve samtidig frem for de hidtidige 1-2 væve. De skal også fortsat have en arbejdsdag på 12 timer. Det skal arbejderne acceptere uden, at lønnen hæves de næste fem år.

Arbejdsgiverne vil overflødiggøre og fyre en masse ansatte, og få de resterende til at arbejde meget hurtigere for den samme løn. På den måde kan fabrikanterne øge produktionen, konkurrenceevnen og overskuddet. Det går Tekstilarbejderforbundet ikke med til, og kræver en markant lønforhøjelse for at acceptere flervævesystemet. Derudover vil man have en nedsættelse af arbejdstiden.

Arbejdsgiverne siger nej. Forhandlingerne er bryder sammen.

Tekstilarbejderforbundet iværksætter en landsdækkende strejke, for at presse arbejdsgiverne til at acceptere deres krav. Under strejken må tekstilarbejderne klare sig uden løn og kun med en smule hjælp fra fagforeningens strejkekasse. Det sætter en naturlig grænse for strejkens varighed og efter et halvt år, må arbejderne give op og vende tilbage til vævene.

På enkelte fabrikker opnåede arbejderne bedre lønforhold og en lavere arbejdstid, men i sin helhed tabte de den store strejke. På Brede Værk fik arbejderne en lille lønforhøjelse ud af strejken.

- **Tillært arbejder:** I modsætning til en faglært arbejder har den tillærte ikke været i mesterlære. I stedet tilbringer den tillærte tid i en fabriks forskellige afdelinger og lærer derved fabrikkens forskellige funktioner og arbejdsgange at kende. Han eller hun kan derefter arbejde i mange afdelinger og med en større forståelse for, hvilken helhed det enkelte arbejde indgår i
- **Ufaglært arbejder:** Den ufaglærte arbejder har ikke gennemgået en uddannelse. Han tager sig af forefaldende arbejde samt arbejde, der ikke kræver længere tids instruktion eller uddannelse.